

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

D R A U G A S

Saturday supplement

1994 m. liepos mėn. 2 d. / July 2, 1994

Nr. 128(26)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Šių dienų „Ateities“ sąjūdžio pamatiniai klausimai

Prieš pusantų metų *Ateities* ir *Naujojo židinio* žurnaluose buvo plačiau svarstyta ateitininkų ideologijos visų principų įgyvendinimas Lietuvoje. Gal neįsėkoti pirmenybės savo veikloje nei katalikiškumui, nei visuomeniškumui arba tautiškumui. Siekdami ugdyti krikščioniškai apsisprendusių kultūringą lietuvių inteligentą, ateitininkai labai daug reikalauja iš kiekvieno savo organizacijos nario. Retas sugeba pasireikšti visose srityse, dar rečiau įmanoma giliau save angažuoti kiekvienam iš tų principų. Iš praėjusių patyrimo matyti, kad ateitininkijoje rado vietos ypač tarpkariu laikotarpiu įvairių nusiteikimų ir pomėgių besimokalinantys ir jau subrendę katalikai.

Per tarpusavį bendravimą, per organizacinę veiklą daug ateitininkų tapo pilnesnėmis asmenybėmis, platesnio akiračio krašto piliečiais ir daugiausia šviesiais katalikais. Tas platesnių pagrindų ieškojimas atėjo iš Vakarų universitetų, o paveldėtas iš pamaldaus kaimo religingumas išlaikė nusistatymą „visa atnaujinti Kristuje“.

Lyg atspirašydami išviečiai ateitininkai daugiausia siūlo tęsti tas tarpkariu veiklos gaires ir principus akcentavimą. Lietuvoje ateitininkai, lyg atspirašydami ir broliškai, dažnai primena užjūriečiams pasikeitusias krašto sąlygas, pasikeitusį tautietį ir reikalą pirma perimti krikščionybės principus ir tik tada daugiau kreipti dėmesio į kitas pilnutinio žmogaus gyvenimo sritis.

Prisipažinkime ir prisipažinkime, kad aplinka, kurioje veikė pokarinė ateitininkija Vakaruose, skiriasi ne tik nuo pastarųjų dešimtmečių Lietuvoje, bet ir nuo tarpkarinės tėvynės. Užjūrio ateitininkai turėjo būti kitokie negu aplinka, siekdami išlaikyti savo ideologiją. Ne visiems taikėsi. Neginčijamai Vakarai paliko visiems jiems savo antspaudą. Išviečiai tačiau didžiuojasi padėję daug pastangų, ir dažnai prieš „tų laikų dvasią“, išlaikyti tarpkarinės ateitininkijos palikimą. Tuo palikimu jie tikėjo ir tebetiki. Ir Vakaruose — ji vystė.

Perduodami ką išlaikė, tai nedaro ieškodami įrodyti, kad jų galvojimas pranašesnis, arba iš susirūpinimo, kad tiek dešimtmečių puoselėtos idėjos nerasta atgarsio Lietuvoje. Daro dėl to, kad tarpkarinėje Lietuvoje ateiti-

ninkija pasiekė tikrai daug. Dievui, Tėvynei ir savitai tautos kultūrai per savo ideologiją, organizaciją ir veiklą.

Šiandien jau nebereikia savęs klausyti tų pamatinių klausimų, kuriuos sau kėlė ateitininkų pirmtakai. Tie klausimai ir daugumas atsakymų tiko daugeliui katalikų tada, tinka jie ir šiandien. Lieka organizaciniai ir kasdieninės veiklos bei paties ateitininkiško nusiteikimo klausimai.

Iš kurios pusės imtis idėjų, papročių, galvojimo ar religingumo: Vakarų ar Rytų? Gal iš abiejų, o gal dabar tik iš Vakarų, nes su Rytais turėta užtektinai ryšio. Bet ne tai turėtų būti klausimas. Reikia persvarstyti, kas siūloma, kodėl ir kas nėra geriausias rezultatas arba kuo mes norime tapti. Tarpkariu, paskutinį dešimtmetį, ateitininkijos vakarietiškumas suko mūsų visuomenės Europos link ir tuo tada beveik visi džiaugėsi. Būtų gerai dabar išsiaiškinti, kaip kurių baimė vakarietiškai aplinkai. Ji, žinoma, nėra ideali ir turi didžiulius minusus, bet palyginus su kitomis aplinkomis daugeliui yra patraukli.

Tautos pamaldumas, religinis atgimimas ir ateitininkų inasas ir lietuviškos visuomenės moralės kėlimas tai uždaviniai, kurie verčia ateitininkiją eiti į visuomenę, ne tik rūpintis sava organizacija. Bet to neužtenka, nes ateitininkai siekia „visa atnaujinti Kristuje“, o tas atnaujinimo procesas dabar visame krašte vyksta visose gyvenimo srityse. Atnaujinti ir kreipti tinkama linkme prieš porą metų buvo lengviau, o už kelių metų bus sunkiau. Krikščioniškos minties politinės jėgos, pavyzdžiui, prarado kelias galimybes veikti krašto padėtyje dėl savo nesugebėjimo, nenoro ir prasto nusiteikimo politinėje arenoje. Kol ateitininkai suras ateityje laikotarpį kreipti tinkamą dėmesį visuomeniškumui, šaukštai gal jau bus po pietų. Per pirmąjį karą ir pirmomis nepriklausomybės dienomis ateitininkai, priešingai šių dienų kai kurių nusistatymui, kariavo ir vėliau politikavo, siekdami, kad mūsų kraštas tvarkytųsi krikščioniškai. Tiesa, turime pripažinti, kad tada didžiausia dalis tautos gyvenusi kaime buvo religinga.

Lietuvoje pradėta tikrai šauni pradžia ateitininkijos atgaivini-

Literatūros vertėjai — modernaus pasaulio šaukkliai

1980-ųjų Rytų Europos poezijos antologija angliškai

LAIMA SRUOGINYTĖ

Pasaulis, kuriame gyvename dvidešimto amžiaus pabaigoje, atrodo, vis mažėja. Kasdien mus užplūsta masinės informacijos srautas — lyg kiekvienas karas, kiekvienas badas vykėtų vos ne mūsų kieme, kur mes begyventume. Tad vertėjo vaidmuo darosi vis svarbesnis, o literatūros vertėjas tampa modernaus pasaulio šaukliu. Jis atsakingas už vienos kultūros sampratą perkėlimą į kitą. Poezija, ir gera proza, nuo amžių sugebėjo padėti žmonijai užpildyti savo asmeninio supratimo plyšius, kurių istorija ar netgi politinės žinios niekuomet neužpildytų. Pavyzdžiui, apie istorinę Rusijos tragediją mums daug įdomiau skaityti romane *Dr. Zhivago*, negu vien gauti informaciją iš senų laikraščių arba istorijos knygų. Žmogui juk reikšmingiausi jo paties jausmai, aistros, meilė tėvynei, jo pasaulėvaizdis, kurį atspindi gera poezija arba proza. Geri literatūros vertimai padaro tuos jausmus bendražmogiškus, einančius iš vienos kultūros į kita.

Dažnai girdžiu žmones sakant, jog neįmanoma versti poezijos iš vienos kalbos į kitą, nes poezija prasminga tik kalbai, kuria ji parašyta. Man, kaip poezijos vertėjai, tokie nuolatiniai pasisakymai atrodo juokingi — kokios gi būtų mūsų kultūrinės žinios,

mui. Tam, kaip žinia, daugiausia pasitarnavo Arvydas Žygas ir saujelė jo bendradarbių. Užjūrio ateitininkai gali ir turi prisidėti prie tolimesnio sąjūdžio augimo todėl, kad atsineša tarpkariu ideologinį palikimą. Taip sunkiai išlaikytą, Vakarų aplinkoje užgrūdintą, kuris puikiausiai tinka dabartiniam besikeičiančioje Lietuvoje uždaviniams ne tik ateitininkų, bet ir viso krašto.

Per šią vasarą vykstantį Lietuvoje ateitininkų kongresą reikia tikėtis, kad šalia jau laukimų ir reikalingų įvairių organizacijos manifestacijų bus pasiūlyta ir savo organizacijos pamatinius klausimus, kurie nulemtos organizacijos veiklos kryptį ateinančioms kelioms metams, o gal ir dešimtmečiams. Gražiai sudarytai ideologijai reikia tinkamų veiklos gairių. Tada ateitininkija galės siekti, kaip anksčiau yra pasirodžiusi sugebanti, ir dabar prisidėti prie visos tautos dvasinės ir materialinės gerovės.

Geriausios sėkmės ateitininkų kongresui!

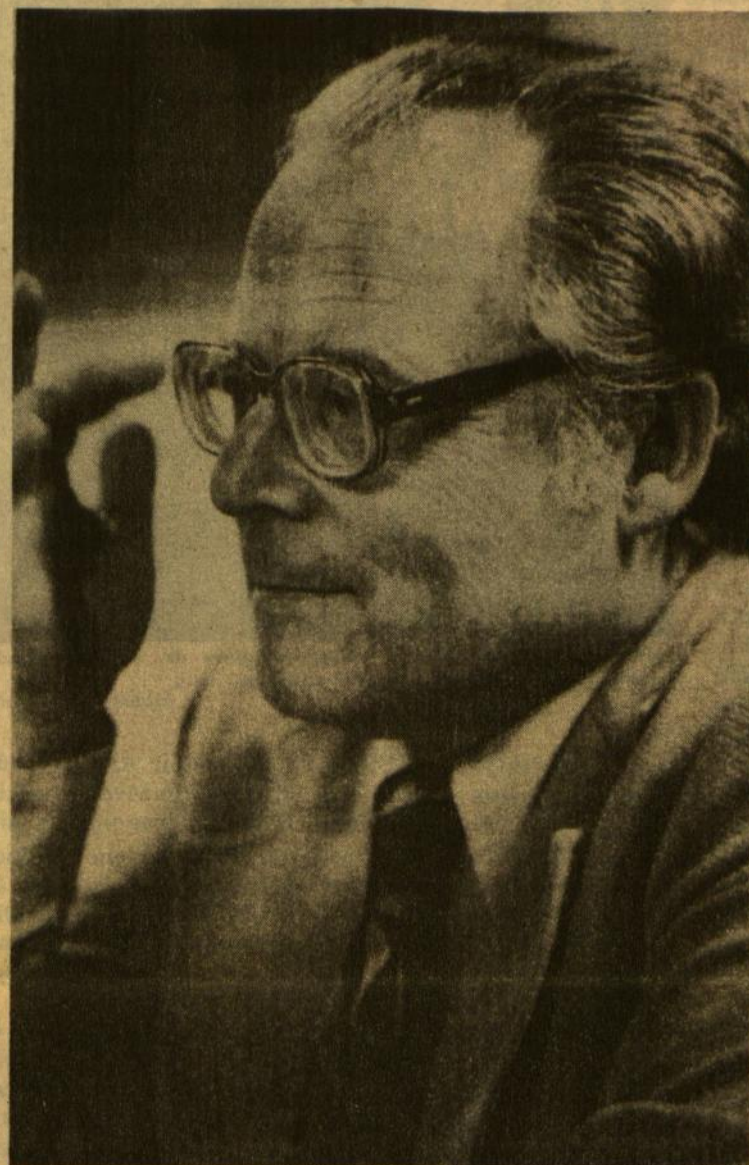
Jonas Pabedinskas

jeigu iš tikrųjų nebūtų įmanoma versti poezijos? Reikėtų būti poliglotu, kad perskaitytum Dan-tę arba Ovidijų, arba Miltoną. Neseniai girdėjau vieną pasisakymą, kuomet kalbėtojas išdėdžiai aiškino, jog lietuvių poeziją įmanoma versti tiksliai į slavų kalbas, nes jos yra artimesnės lietuvių kalbai. Tokiu pavyzdžiu vėl pasireiškia siauras mūsų tautelės galvojimas — mes nesugebame matyti savęs ir savo meno pasiklindant toliau už Rytų Europą.

Aš manyčiau priešingai — mūsų situacija yra unikali: kelios kartos užaugo, gerai mokėdamos lietuvių kalbą (iš tėvų, senelių, šeštadieninių mokyklų, lietuvių gimnazijų ir mokyklų) šalia vietinės kalbos — ar tai būtų ispanų, anglų, prancūzų ar vokiečių. Išėjimo dirvoje subrendo jaunimas, jau tenkinantis nemažai vertėjo reikalavimų. (Aš prisimenu save paauglę Vasario 16 gimnazijoje — man atrodė natūralu su viena drauge šnekėtis lietuviškai, su kita vokiškai, su trečia angliškai ir vis tame pačiame rate ir tuo pačiu metu.)

1991 metais man teko dalyvauti American Literary Translators' Association suvažiavime ir jame skaityti Marcelijaus Martinaičio *Kukučio baladžių* savo vertimus. Buvo aptariami įvairūs literatūros vertimų aspektai, bet pabrėžiama tai, kas padaro idealų vertimą — tai geba kultūros vertėjas. Vis dėlto jautriausias vertėjas yra tas, kuris sugeba būti dviejų kultūrų tarpininku. Tai yra žmogus, gerai suvokiantis savo kultūrą ir turintis supratimą apie kultūrą, iš kurios verčia. (Būdamas labai jauna, pradėjus verst *Kukučio balades*, nieko nežinodama apie vertimo techniką, šalia to, ką instinktyviai jaučiau, aš supratau, kad man reikia pamėginti pajusti Lietuvos etnografinį klimatą, ir aš važinėčiau su ekspedicijomis po kaimus tam, kad suvokčiau pasaulį, iš kurio yra kilęs Kukučio. Be teorinių žinių kultūros vertėjas privalo subtiliai jausti kalbą, į kurią verčia — jausti jos potekstes, naujus bei senesnius žodžius, tiesiog kiekvieną jos virptelėjimą. Kalbą, iš kurios verti, reikia mokyti gerai, o kalbai, į kurią verti, reikia turėti, anot poeto Sigito Gedos, „absoliučią kalbos klausą“. Ne, verst lietuvių poeziją nėra neįmanoma, bet tai yra sunku.

Aš nenoriu propaguoti, kad kiekvienas išsivijęs lietuvis, mokantis kelias kalbas, pultų verst grožinę literatūrą tėvynės labui. Mano manymu, lietuvių kultūra išsiviję jau pakankamai kenčia nuo saviveiklos. Per daug žmonių verčia poeziją neat-sakingai, parėję vakarais, po inžinieriaus ar gydytojo darbo. Atėjo laikas, kada mums pagaliau reikia suprasti, kad vertimas yra meno šaka, reikalaujanti lygiai tiek pat dėmesio, susikau-pimo, žinių ir disciplinos, kaip ir tapyba arba skulptūra, arba bet koks rašymas. Aš noriu pasakyti, kad išsivija turi dirvą, iš kurios galėtų išaugti rimtai dirbantys vertėjai. O tuos vertėjus reikia puoselėti, nes kaip ir kiekvienas

Rimvydas Šilbajoris, antologijos „Shifting Borders: East European Poetries of the Eighties“ lietuviškosios dalies redaktorius, įvado autorius ir vienas iš vertėjų.

Vytauto Maželio nuotrauka

menas tai yra nedėkingas darbas.

Versti yra sunku, tai reikalauja didelės atsakomybės, be to, vertimas nelengva ir išspausdinti. Sunku rasti tinkamą leidyklą, kurios norėtų ir turėtų galimybių išleisti vertimus. Kiekvienas rašytojas ir vertėjas JAV žino, koks bergždžias darbas ieškoti prijaučiančių redaktorių, o ypač prijaučiančių vertimų. Net ir tarp labiausiai išprususių redaktorių yra užsilikęs senamadiškas nepasitikėjimas vertimais. Dažniausiai vertėjo pasiūlymai ką nors verst didesnę leidyklose atsiduria paskutinėje vietoje. Tad didelė dalis vertėjų verčia, tik gavę užsakymus iš leidyklų. Aš kartais pasiūliu ir tą mažą krūvelę rinkinių ir žurnalų (bei vieną autobusą plakata), kuriuos buvo išspausdinti mano vertimai, ir stebiuosi, kad už tokį didelį vargą — kokybiškai išverstą medžiagą, prisivilioti leidyklų, daryti taisymus ir išleisti vertimus — nei aš, nei originalų autorius negauna jokio užmokesčio, nes daug leidyklų šiais laikais pačios nesugeba iš to pasipelninti. Todėl bet kokio rinkinio, kuriam pasirodo nors vienas vertinys lietuviškas eilėraštis, išleidimas, yra didelis kultūrinis pasiekimas Lietuvai. Didžiausia vertėjo atsakomybė yra kuo geriau išvesti tą medžiagą, kad po jos būtų dar daugiau vertimų iš lietuvių kalbos. Pabandykite nueiti į didžiausią biblioteką savo mieste ir paieškoti verstinių knygų iš lenkų, ukrainiečių, rusų, netgi estų, latvių arba slovėnų kalbų, jų rasite, bet nė vienos lietuviškos knygos! Pasidaro baisu ir gėda. Žinoma, penkiasdešimt metų išsivijęs energija buvo nukreipta į Lietuvos laisvinimą, o ne į jos literatūros platinimą. O dabar, kai lietuviai galėtų paremti

mažas arba universitetines leidyklas, prašančias lietuvių visuomenės finansinės pagalbos leisti kokiam nors poezijos rinkiniui arba antologijai, sulaukiama būdingo atsakymo — kaip drįstate prašyti pinigų leisti knygai, kai tiek žmonių Lietuvoje kenčia nuo neišspręstų socialinių problemų? — arba paaiškinkimo, jog literatūros spausdinimas Amerikoje padeda tik amerikiečiams, o ne lietuviams. Sunku ginčytis su tokiais išvedžiojimais, nes, žinoma, žmogaus egzistencija yra brangesnė už tokį abstraktų daiktą kaip knyga. Lietuviai visuomet buvo praktiška tauta, bet kokia kaina?

Taigi ištis yra svarbi ta akimirka, kuomet išvystame leidyne vertimus iš lietuvių poezijos. Tokia akimirka jamžinome pernai, Fairleigh Dickinson Press išleido Rytų Europos poezijos rinkinį *Shifting Borders*. Tai yra stora, gražiai išleista antologija, kietais viršeliais, kurią tikrai verta turėti savo asmeninėje bibliotekoje.

Rinkinio *Shifting Borders* (kuris aprėpia ir Latvijos, Estijos, Bulgarijos, Čekijos ir Slovakijos, Vengrijos, Rumunijos, Ukrainos, Kroatijos, Serbijos bei Slovenijos poeziją) lietuviškąją dalį sudarė gerai žinomas literatūros kritikas, Ohio State University profesorius, dr. Rimvydas Šilbajoris. Gerai pažindamas lietuvių literatūrą ir išsiviję, ir Lietuvoje, jis puikiai tinka tokio rinkinio sudarymui. Rimvydo Šilbajorio įvadas gražiai apibūdina lietuvių poezijos esmę — kaimas, tėvynės ilgesys, jos archainės šaknys. Šilbajoris rašo: „The instinctive turns of poetic idiom, the roots of imagery, the worldview, do not automatically go back to the centuries of written tradition — the anchored of the old literatures of

the West — but rather to an unconsciously shared self-perception and font of poetic language stemming from an oral, folkloric heritage“.

(Instinktyvios poetinės kalbos permainos, vaizdinių šaknys, pasaulėvaizdis nekyla automatiškai iš šimtmetinės rašytinės tradicijos — senųjų vakarietiškų literatūrų atramos taško, o vėliau iš nesąmoningai besidalinamos savęs suvokties ir poetinės kalbos versmės, ateinančių iš žodinio, tautosakinio paveldo.)

Šilbajoris įmisi platesnės lietuvių poezijos apžvalgą, nors knygos redaktorius Walter Cummins pabrėžia, kad ši antologija „brings together a substantial body of East European poetry published in the 1980's, emphasizes the work of a decade that culminated in one of the most significant turning points in the history of that region, if not the modern world“ (Knyga „sutelkia nemažą korpusą Rytų Europos poezijos, spausdintos 1980-aisiais, iškelia kūrybą dešimtmečio, pasibaigusio vienu iš pačių reikšmingiausių posūkių tos pasaulio dalies istorijoje, jeigu ne viso modernaus pasaulio“).

Galbūt šiek tiek gaila, jog antologijos lietuviškosios dalies dėmesio centre neatsidūrė tie poetai, kurių poezija bei žurnalistinė veikla ar politiniai darbai prisidėjo prie Lietuvos nepriklausomybės atgavimo. Pabrėžti tą saujelę poetų, kurie spausdino ir buvo reikšmingi 9-uoju dešimtmečiu, būtų buvę gana svarbu. Nors Šilbajorio analizė yra apimlesnė ir leidžia skaitytojams suprasti dvidešimto amžiaus lietuvių poeziją, jai trūksta susikonsolidavimo ir reikšmingumą tos poezijos, kuri fiziškai keitė žmogaus būsenas esamojo situacijoje, kurią randame kitose šios knygos dalyse. Dėl to aš truputį nusivyliau.

Antologijos esmę gerai apibūdina Burton Raffle savo įvade:

„It is to the events of this book that I commend you. There is beauty and to spare, in the pages which follow, but these are not merely 'poems' and their authors are not merely 'poets'. In the right hearts, this is a power for which men and women have died, and because of which governments and whole systems of governments have been toppled“ (Į šios knygos *įvykius* jus norėčiau nukreipti. Grožio šiuose puslapiuose yra apšviesti, bet čia nėra tik „eilėraščiai“ ir jų autoriai nėra tik „poetai“). Teisingose širdyse tai yra tokia galia, dėl kurios vyrai ir moterys ejo mirti ir dėl kurios valdžios ir ištisos valdžių sistemos yra buvę nuverstos.)

Shifting Borders yra knyga, kurioje išsipildo anglų poeto Shelley lūkestis, jog poezija yra visuomenės sąžinė, ta jėga, kuri norėdama gali kelti revoliucijas arba raminti širdis.

Struktūriškai *Shifting Borders* lietuviškoji dalis nepriešinga. Rimvydo Šilbajorio poetiškai parašytas įvadas sužadina skaitytojų susidomėjimą pažadėtais eilėraščiais, kurie po to seka, o jo trumpos biografinės žinios apie kiekvieną poetą toliau duoda reikalingų ir įdomios informacijos.

Vertimai lietuviškojoje dalyje yra paimti iš daugelio seniau išleistų

(Nukelta į 2 psl.)

Šiame numeryje:

Ateitininkų kongreso Lietuvoje išvakarėse • Lietuviškąją poeziją
į pasaulio kalbas verčiant • Keturioliktoji AABS konferencija
Čikagoje • Artūro Tereškino eilėraščiai • Fotomenininko Aleksan-
dro Macijausko plačiakampis siurrealizmas • Pasaulio lietuvių
dainų šventės liepos 6-10 dienomis programa

Baltų studijų konferencija Čikagoje

SILVIJA VĖLAVIČIENĖ

Keturioliktoji baltų studijų konferencija, kas dvejetą metų rengiama AABS organizacijos (Association for the Advancement of Baltic Studies), šį sykį vyko Čikagoje, University of Illinois at Chicago, birželio 8-11 dienomis. Konferencijos organizatoriumi ir vadovu buvo dr. Robertas Vitas, AABS vicepirmininkas. Jis yra ir Lituanistikos tyrimo ir studijų centro vykdomasis vicepirmininkas ir išdinininkas.

Iškilmingas konferencijos atidarymas, dalyvaujant University of Illinois at Chicago kancleriui dr. James Stukel, įvyko birželio 8 d. vakare. Pirmasis gausiai susirinkusių konferencijos dalyvių pasveikino dr. Robertas Vitas. Po to prie podiumo buvo pakviestas Lituanistikos tyrimo ir studijų centro pirmininkas prof. dr. Jonas Račkauskas, kuris dalyvių supažindino su knygu paroda, specialiai šiai konferencijai parengta iš Pasaulio lietuvių archyvo ir LTSC rinkiniuose saugomų leidinių.

Parodos tematika atitiko konferencijos pavadinimą — „Baltijos šalių nepriklausomybė ir tapatybė“. Parodoje buvo eksponuota per 260 leidinių, daugiausia Vakarų kalbomis, atskleidžiančių visų trijų Baltijos šalių išeivius bei kitų kraštų mokslininkų darbus istorijos srityje.

Ypatingas dėmesys buvo skirtas 1945-1990 metų knygoms apie Baltijos kraštų aneksiją bei įvairiose tarptautinėse organizacijose nuolat keltą jos neteisėtumą, žmogaus teisių pažeidimus, trėmimus bei Bažnyčios persekiojimą.

Nemaža unikalių leidinių, eksponuotų šioje parodoje, LTSC neseniai gavo iš Lietuvos konsulato New York'e rinkinių. Šis ambasadoriaus Aniceto Simučio rūpestiu sukauptas ir išsaugotas didelis istorinės vertės knygų rinkinys dabar perduotas Pasaulio lietuvių archyviui. Parodoje buvo ir kelios dešimtys vertingų knygų, neseniai gautų iš Lietuvos konsulo Čikagoje Vaclovo Kleizos.

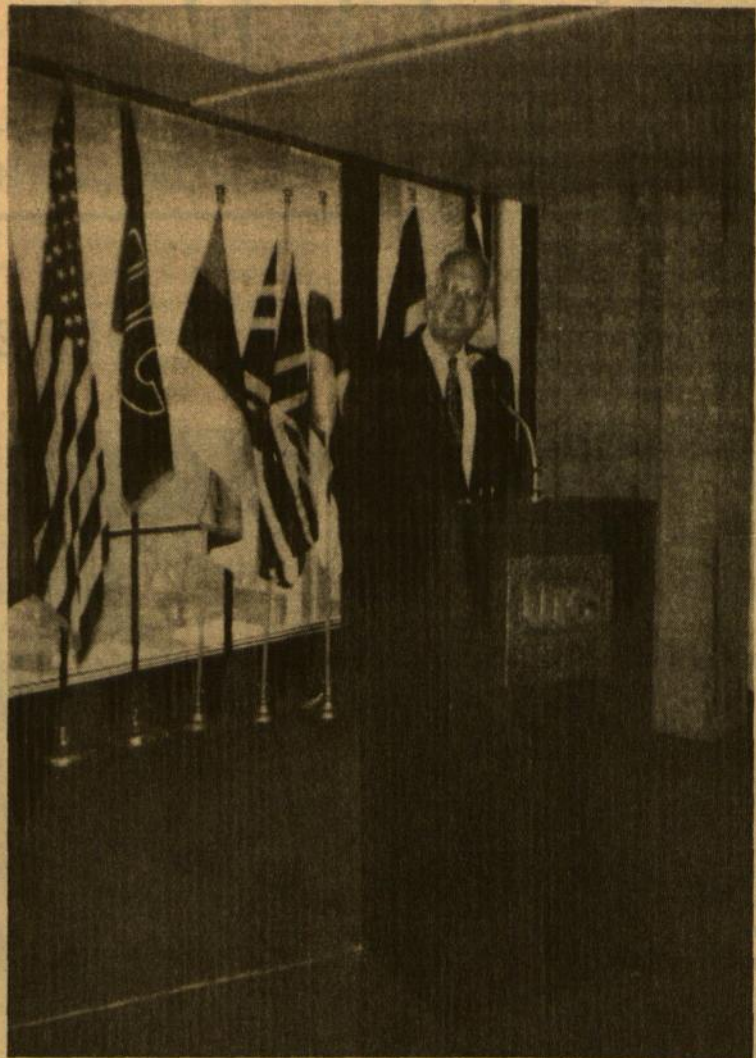
Du parodos skyriai buvo skirti neseniai mirusių žymių lietuvių mokslininkų ir aktyvių AABS narių — prof. dr. Marijos Gimbutienės ir prof. dr. Vytauto Vardžio — atminimui. Taip pat buvo eksponuotos LTSC išleistos knygos, tarp kurių matėme ir tokius svarbius leidinius kaip Jono Basanavičiaus *Aušros* ir Vinco Kudirkos *Varpo* pilnus komplektus faksimilinėje laidoje. Džiugu, kad nemaža dalį jų tiražo LTSC yra pasiuntęs Lietuvos bibliotekoms. Didelio dėmesio konferencijos dalyvių tarpe susilaukė naujasis LTSC leidinys, prof. dr. William Urban knygos *The Baltic Crusade* antroji ir papildyta laida.

Anot Jono Račkausko, knygas ir kitus leidinius parodai parinko Silvija Vėlavičienė, jau antrą kartą ilgesniam bibliografiniam darbiui į LTSC atvykusi iš Lietuvos Mažvydo nacionalinės bibliotekos, kur ji yra lituanistikos skyriaus vedėja. Parodą organizuojant, Vėlavičienėi talkino LTSC bendradarbis Lietuvos istorikė Skirmantė Jakštaitė.

Konferencijos atidarymą nuoširdžiais sveikinimo žodžiais užsklėdė Illinois universiteto Čikagoje kancleris dr. James Stukel.

Spausdintoje programoje buvo numatytas trijų dienų intensyvus darbas. Atskirose sekcijose susirinko baltistai iš šių sričių: ekonomikos, lingvistikos, literatūros, istorijos, kultūros ir meno, politinių mokslų, bibliotekinių kystės ir psichologijos. Vyko rytiniai ir popietiniai posėdžiai.

Konferencijoje buvo gražiai paminėtas ir pagerbtas a.a. Ivar Ivask, žymus baltų mokslininkas

University of Illinois at Chicago kancleris dr. James Stukel kalba Keturioliktosios AABS konferencijos atidarymo metu. Alidos Vitaitės nuotrauka

ir rašytojas, aktyvus AABS veikėjas ir ilgametis organizacijos leidžiamo *Journal of Baltic Studies* redaktorius. Ivar Ivask atminimui surengtoje plenarinėje sesijoje, kuriai vadovavo Audrius Dundzila, buvo išklausytas University of Wisconsin at St. Valters Nollendorfs pranešimas bei demonstruotas Latvijos televizijos filmas. Dvidešimties Ivar Ivask „Baltic Elegies“ deklamacijose dalyvavo ir lietuviai: Laima Šulaitytė-Day, Vidas Dumašius ir Vainis Aleksa.

Konferencijos programoje skelbta apie 140 pranešimų. Daugiausia dalyvių, kaip ir ankstyvesnėse AABS konferencijose, buvo latvių. Lietuvių ir estų žymiai mažiau. Be jų, konferencijoje dalyvavo apie dvi dešimtis JAV ir kitų kraštų mokslininkų, kilme nesurištų su Baltijos šalimis, bet jomis rimtai besidominti. Iš jų pažymėtini William Schmaltz (Pennsylvania State University), Rainer Eckert (University of Greifswald), John Clark (Hudson Institute), William H. Meyers (Iowa State University) ir Alfred Erich Senn (University of Wisconsin).

Lietuviai šioje konferencijoje skaitė 22 pranešimus. Sulaukta septynių dalyvių su pranešimais iš Lietuvos. Tai istorikas Vytautas Žalys, pirmasis sekretorius politikai Lietuvos ambasadoje JAV, Washington'e; Birutė Butkevičienė, Vilniaus universiteto bibliotekos direktorė; Silvestras

Gaižiūnas ir Arūnas Bliūdžius, atstovavę Panevėžyje veikiančiai Baltoskandijos akademijai; Vitalija Kazlauskienė iš Lietuvos Žemės ūkio ministerijos; Juozas Krikščiūnas iš Vytauto Didžiojo universiteto Kaune; Rimvydas Maskoliūnas iš Vilniaus universiteto.

Išėivijos lietuviai, šioje konferencijoje skaitė pranešimus, buvo: Julius Šmulkštys (Indiana-Purdue University), Rimvydas Šilbajoris (Ohio State University), Violeta Kelertienė (University of Illinois at Chicago), Saulius Sužiedėlis (Millersville University), Valdas Samonis (University of Toronto), Jūra Avižienytė (University of Illinois at Chicago), Paulius Viskanta (New York University), Gintė Damušytė (Lietuvos nuolatinė misija prie JT), Dalė Lukienė (National Library of Medicine), Marytė Balaišytė (Ontario Institute of Studies in Education), Danguolė Kviklytė (DePaul University), Sara Ginaltė (York University), Ramunė Kubiliūtė (Northwestern University), Robertas A. Lorinskas (Southern Illinois University) ir Stasys Vanagūnas (Arkansas State University).

Sekcijų posėdžiams iš lietuvių pirmininkavo Saulius Sužiedėlis, Vytautas Žalys, Robertas Vitas, Paulius Viskanta, Dalė Lukienė, Danguolė Kviklytė, Audrius Dundzila ir Robertas Lorinskas. Konferencijos darbe dalyvavo ir abiejų AABS periodinių leidinių

redaktoriai: William Urban (Journal of Baltic Studies) ir Inara Punga (AABS Newsletter).

Didžioji dalis pranešimų buvo susieta su vienos iš trijų Baltijos šalių istorija, mokslu ar kultūra, tačiau nestigo ir viso Baltijos regiono reikalų svarstymų, skirtų dabartinei padėčiai įvertinti. Paminėtini: „Laisvos ekonominės zonos Baltijos kraštuose: neišsprendžiusios viltys ar panacėja?“ (Andris Trapans), „Baltijos kraštų transformacija ir Vakarų raidos modelis“ (Gundavs Rudzitis), „Baltijos faunos etimologija“ (Steven Young), „Baltijos valstybės ir Europos Sąjunga: problemos ir perspektyvos“ (Juris Prikulis), „Tautinė tapatybė dabartiniu laiku“ (Rimvydas Šilbajoris), „Baltijos valstybės ir žmogaus teisių politika Jungtinėse Tautose“ (Rita Peters), „Žmogaus teisių politika Baltijos valstybėse ir lyginamoji perspektyva“ (Gintė Damušytė), „Be misijos? Amerikos baltų spauda posovietiniais laikais, 1991-1993“ (Andris Straumanis), „Pokarinės Baltijos šalių diasporos dokumentacija: tarp DP ir įsikūrimo Amerikoje“ (Astra Apsitis), „Privataus sektoriaus augimas Baltijos šalyse“ (John Clark), „Kainų reforma ir kainų palyginimas Baltijos šalyse“ (William H. Meyers), „Mokslų politika atkurtose Baltijos valstybėse“ (Enn Tarvel), „Teisė ir tvarka Baltijos šalyse“ (John Clark).

Pažymėtina, kad pilnates sesijoje, kuriai vadovavo AABS prezidentas Toivo U. Raun, pagrindinę konferencijos kalbą pasakė Rimvydas Šilbajoris. Jo tema: „Tautinis tapatumas laiko tekme“.

Lietuvių mokslininkų pranešimai šioje konferencijoje buvo skirti tiek istoriniams tyrinėjimams, tiek ir šių dienų problemų nagrinėjimui. Verta išskirti nors keletą aktualiausių. Tai Juliaus Šmulkštio „Lietuvos Demokratinės darbo partijos užsienio politika: problemos ir perspektyvos“, Sauliaus Sužiedėlio „Valstybės, visuomenės ir antisemitizmas nepriklausomoje Lietuvoje, 1920-1939“, Pauliaus Viskantos „Tapatumo versmės įvertinimas: permąstymai lietuvių literatūroje apžvalga“, Marytės Balaišytės „Lyginamoji lietuvių vertybių analizė“, Stasio Vanagūno „Visuomeninės administracijos reforma Lietuvoje“, Vytauto Žalio „Klaipėdos problema tarpukario diplomacijoje“ ir Dalės Lukienės „Informacijos kultūra“. Minėtinas ir University of California-Riverside atstovas Jules F. Levin pranešimas „Antislavizmas kaip pagrindinė permąstymo Lietuvoje moityvacija“.

Akivaizdu, kad Baltų studijų konferencijos, suburiančios visų trijų Baltijos tautų mokslininkus iš JAV, Kanados ir kitų pasaulio kraštų universitetų bei šia tema-

Konferenciją atidaro jos organizatorius ir vadovas dr. Robertas Vitas.

Lituanistikos tyrimo ir studijų centro parodos per AABS konferenciją Čikagoje rengėjai: LTSC pirmininkas dr. Jonas Račkauskas, Silvija Vėlavičienė ir Skirmantė Jakštaitė. Alidos Vitaitės nuotrauka

tika besidomintių jų kolegas iš įvairių mokslo įstaigų, yra rimtas ir labai reikalingas renginys, skatinantis nepamiršti aktualių Baltijos šalių temų, gvildinti jas pasaulio permąstymo kontekste, raginantį išjungti į mokslininkų gretas jaunimą gilesnės savųjų kraštų reikalų studijoms.

Džiaugiamės, kad vienas iš mūsų jaunų, bet jau daug pasiekusių ir dar daugiau žadančių mokslininkų — dr. Robertas Vitas, turintis daug pareigų lietuvių visuomenėje, priėmė atsakomybę už šio didžiulio įvykio organizavimą ir eiga. Jo puiki laikysena ir kalba prieš didelę auditoriją ne vienam lietuviui kėlė pasididžiavimą, kad šis talentingas renginio vadovas yra mūsų tautietis.

• JOURNAL OF BALTIC STUDIES Volume 25 Number 2 (Summer 1994). Association for the Advancement of Baltic Studies leidžiamas žurnalas, išėmantis keturis kartus per metus. Redakcija: Saulius Sužiedėlis, Roger Noel, William Urban, Steven Duke. Redakcijos adresas: Saulius A. Sužiedėlis, Journal of Baltic Studies, History Department, Box 1102, Millersville University, Millersville, Pennsylvania 17551-0302. Žurnalą užsiprenumeruoti galima: Executive Office of the AABS, 111 Knob Hill Road, Hackettstown, New Jersey 07840. Metinis AABS nario mokestis (įskaitant prenumeratą) — 50 dolerių, 25 — studentams ir 30 — pensininkams.

Naujausiame žurnalo numeryje pirmiausia supažindinama su jo naujuoju vyriausiu redaktorium — istoriku dr. Saulium Sužiedėliu, Millersville University profesorium. Spausdinami pranešimai iš Paryžiaus universitete 1992 m. spalio 23-25 d. vykusios konferencijos „Baltijos šalių nepriklausomybė: šaltiniai, priežastys, pasekmės“, recenzuojamos naujos knygos, liečiančios Baltijos šalių padėtį, istoriją, kultūrą.

Literatūros vertėjai

(Atkelta iš 1 psl.)

žurnalų bei rinkinių. Vertėjų technika smarkiai skiriasi vienas nuo kito. Dėl to kartais sunku atrasti tęstinumą tarp eilėraščių. Nemažai eilėraščių išversti iš jau padarytų vertimų į rusų kalbą. Tas nesusipažinimas su originalo eilėraščių prasmėmis rimavimui, o rimavimas jam pavyksta ne visiškai subtiliai, net juokingai. Skaitytojas (nors yra įspėtas, kad Geda yra žaismingas) nesupranta, ar tas eilėraščių yra anekdotas, ar tik prastai išverstas. Gaila, kad Geda rinkinyje lieka toks sudarkytas, o jis iš tiesų svarbus poetas 1988 ir 1989 metų įvykiuose. Roy bando, pavyzdžiui, miesto pavadinimą Zarasai rimuoti su anglišku žodžiu „high“. Toliau, bandydamas skambėti poetiškai ir išlaikyti rimą, įeiga žodžių tvarką taip suardę („and oat soup ate“), jog visa tai gana keistai nuskamba. Rimas išvis labai mažai naudojamas moderniojo amerikiečių poezijoje, o jei naudojamas, tai subtiliai, vos pastebimai. Lietuvių kalbos žodžių galūnės lengviau rimuojasi ir rimas aidi tyliai skaitytojo ausy, ne taip išsišoksta, kaip anglų kalboje. Šiais laikais anglų kalboje rimą greičiau rasi anekdotuose, negu kur kitur. Vertiant rimuotą lietuvių poeziją į anglų, kartais geriau iš viso nenaudoti rimų, jeigu tai negresia eilėraščių prasmėi. Šilbajoris tą padarė, versdamas Vinco Mykoliaičio-Putino eilėraštį „Rūpintojėlis“ (The

Roadside Christ), nors jo vertimuose radau du trūkumus: pirmas, tai artikelių praleidimas („a joyful freedom“ arba „a young man“, arba „the darkness of the earth“), antras — polinkis į sentimentalumą. Tokie lietuviški išsireiškimai, kaip „Dievuli mano“, juk neskamba sentimentaliai, greičiau nuoširdžiai. O angliška me variante „my Dearest Lord“ arba „joyful freedom“ jau neatrodo nuoširdūs, labiau nuvalkioti, sentimentalūs cliché. Vertiant lietuvių poeziją tokie išsireiškimai reikalauja tam tikro originalumo iš vertėjo. Šilbajoriui geriau sekėsi versti Juditos Vaičiūnaitės verlibro eilėraštį „Juodkrantė“, gal kaip tik dėl jo laisvesnės formos. Nors versdamas Janinos Degutytės „My Limbs are Aching“ trečioje eilutėje jis praleidžia veiksmažodį, o tai apsunkina eilėraščių teksto prasmės suvokimą. Tokios klaidos yra ženklai, kad vertėjas ne visiškai pagauna anglų kalbos subtilumus.

Apskritai, vertimai yra lietuvių kalbos šioje knygoje patenkami gerai, kad būtų skaitomi. Jie perduoda originalių eilėraščių veiksmažodį, nuotaiką, tematiką. Kai kurių vertimų stilistika visai neblogo. Kaip jau minėjau, sunku yra versti poeziją, bet tai nereiškia, jog nereikia mėginti. Sunkiausia, vertiant poeziją — perrašyti originalų eilėraštį taip, kad jis natūraliai skaitytųsi verstine kalba ir tuo pačiu metu neprarastų savo originalios kalbos ir kultūros skonio.

• Walter Cummins, compiler and editor. SHIFTING BORDERS. East European Poetries of the Eighties. Fairleigh Dickinson University Press: Rutherford, Madison, Teaneck; Associated University Presses, London and Toronto, 1993. 481 puslapis. Kaina — 59.95 doleriai.

Bibliotekininkai ir bibliotekų darbuotojai, dalyvavę AABS (Association for the Advancement of Baltic Studies) konferencijoje, vykusioje, University of Illinois at Chicago šių metų birželio 8-11 dienomis. Penktas iš kairės — Dalė Lukienė, vadovavusi bibliotekų programos sekcijai, pirmas iš kairės — Ramunė Kubiliūtė. Ramunės Kubiliūtės nuotrauka

Plačiakampis Macijauskio siurrealizmas

ALGIMANTAS KEZYS

Gyvenime pilna siurrealistinių motyvų. Visas gyvenimo vaizdas pasidaro keistas, pasižiūrėjus į jį iš šono, pro plyšį, pro nuspalvintus akinius. Tada pamatai jį lyg kitame pasaulyje — matytame ir nematytame.

Aleksandro Macijausko ir jo foto aparato akys mato visą gyvenimą, pavirtusį chimerišku simboliu, ištįsęs žasies kaklas pas jį tampa laisvės troškuliu, stora kaimietė visagale pirmininke, tirpstančio ledo gabalas grūmojančių ledkalnių.

Paliekant nuosąly siužetinius ir forminius dalykus (pastarieji Maciauskos darbuose itin skambūs), dėmesin krenta jo virtuozišką įgūdima paprastą būtinį vaizdą pateikti universalūs simbolio pavidalu. Tai dar ne siurrealizmas, kuris dirbtinai supluda du ar daugiau būtinių vaizdų, siekdamas sukurti visai naują gyvenime neužtikamą. Maciausko metodus paprastesnis: išplečiant vaizdą, praplėsti jo prasmę. Mūsų kasdieniskam regėjimui tai neįprasta, nauja.

Kiekviena fotografija, net ir normaliu objektyvu paimta, jau yra nutolusi nuo tikrovės kone 180 laipsnių kampų. Vienur tikras pasaulis, o čia tik jo replika, ir ne visa apimanti, o tik minimali jo akimirka. Daiktas tapo

vaizdu. Tas vaizdas, toldamas
nuo objektyviosios tikrovės, pa-
virsta vaizduojamojo daikto sim-
boliu, o dar toliau eidamas —
abstrakcija.

Maciauskas neabstrakuoja, nesitraukia nuo gyvenimo. Jam užtenka kilstelėti gyvenimą viena ar dviem pakopom aukščiau, spragtelėti užraktu kaip tik tada, kai realizmas vos spėjo priartėti prie savo paskutinės ribos. Neturėdamas kito žodžio, pavadinasiu Maciausko fotografinį žanrą siurrealizmu arba (turint galvoje jo vartojamą techniką) placiakampių siurrealizmu.

Maciauskas menas itin fotografiskas: nūžiūri charakteringa poza, sulaukia tinkamo momento. Jo pamėgtoji foto kameros priemonė yra plačiakampis matymo laukas, kuris didina arba mažina, artina arba toliną į vaizdą pakliuvusius daiktus, žmones, gyvulius, išryškindamas svarbiuosius elementus, nustumdamas į šalį nesvarbius. Tai, žinoma, nieko naujo fotografijoje. Plačiakampis objektyvas kiekvienam prieinamas. Bet nauja yra matymo vizija, kuria Maciauskas yra apdovanotas apšiai ir su kaupu. Jo Lietuvos kaimo turgų serija yra nepamirštamas dokumentas, netik apie pačius turgus, bet ir apie jautriausius žmonių ir ypač gyvulių išgyvenimus, patirtus šiuose kosmariškuose jomarkuose.

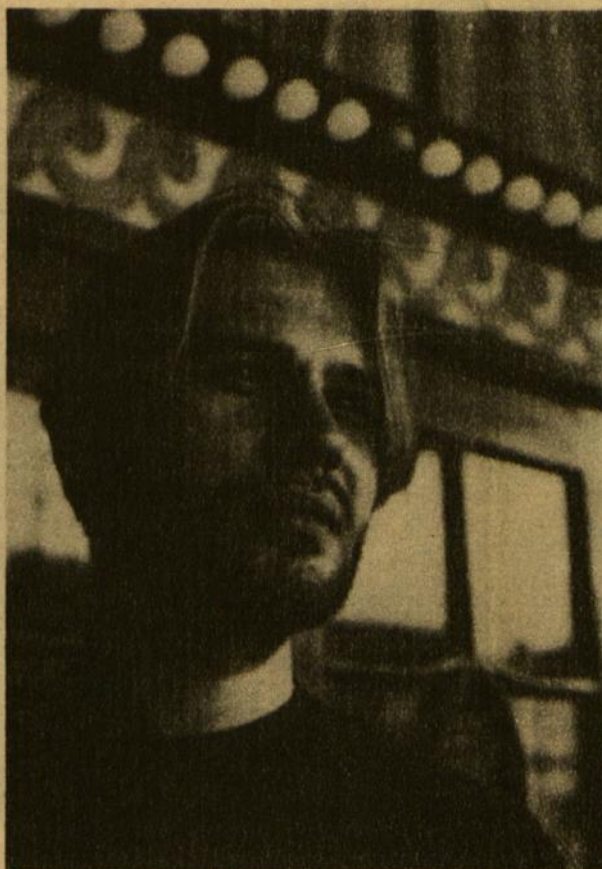

• Aleksandro Macijausko fotografijos darbų paroda „Lietuvos kaimo turgūs“ šią vasarą Lietuvos dailės muziejuje, Lietuvos centre, Lemont, Illinois, kur ji buvo atidaryta birželio 4 dieną ir tęsis iki rugsėjo 4 dienos. Žymusis Lietuvos fotografas Aleksandras Macijauskas gimė 1938 metais Kaune. Prieš tapdamas profesionalu fotografu, studijavo filosofiją, dirbo pramonėje. Nuo 1969

metų jo fotografijos yra susilaukę pažymėjimų ne tik Lietuvoje, bet ir kitose Europos šalyse. Jo darbų yra įsigiję meno muziejai Prancūzijoje, Šveicarijoje, JAV. Thames and Hudson leidykla New York'e 1991 metais išleido puošnią jo monografiją, pavadintą *My Lithuania*, su 116 nuotraukų ir paties menininko jom parašytais tekstais.

Artūras Tereškinas
DEKONSTRUKCIJA

koks esi, ar, žinai, kodėl tavęs norėčiau,
sudeginti, tiltus į ateitį, vargingiems,
apsisiauciu, ar šalta, tiek to, dar pa-
lauksiu, sutemos, tiršta paširdžiuose,
koks esi, žinai, kodėl norėčiau save
parduoti, vardan, stiklo rūbai susmige
į kažkieno sapnus, miškas nuo Varnių
iki Telsių, atspindys, Cambridge'e,
valgyklos, madingos akys, kokios
šiandien, kranksi, kitokiems, kaip
nejauku, varnos, kiekvieną valandą
pažymi, vienas, jau praėjau, du, dar
sugrižti galėčiau, trys, nebėra.

1994.02.15

atsiliepk, mano gimtoji kalba, atsiliepkite, mano beviltiški vakarai klaidžiose bibliotekose, atsiliepkite, mano žvaigždės, apleidę vargšą mėnulį — atsiliepkite, išprotėjusio pasikartojimo apimti langai, atsiliepkite...

*vartotos dienos, oh jehh, vartotos mano kūno dalys, o jehh,
vartoti mano sapnai, oh jehh, vartotos mano naktys, oh jehh,
suvartotas niekingai šis laikas,*

virtinės vietiniuose sapnuose pasiklydusių vaikų šaukia
baltais balseliais, kodėl aš toks vienišas, kodėl aš toks
nekūrybingas, kodėl aš toks liūdnas, besisukanti galva mano
išgėvėrimo liudininkė, lietumi liečiau svetimo žmogaus kūną,
toks nemalonus ir šaltas lietaus lašas, toks nemaloniai tylus
mano vėpėjimas, tokie neišmokstami žodžiai ir tokia
neišmokstama tarmė, tokie pavargę intelektualiniai malonumai,
tokie neištariami mano pasibaisėjimai, rašyti be galo, nes
norėtusi tik užmigti, tik tylėti, tik pasenti (nors vis tiek
visa praeis), tokie išskankinti mano vakarai, tokie išskentėti
svetimos kalbos žodžiai, tokie netaiklūs pasteбėjimai, tokie
vargingi mano pasivaikščiojimai, pilnatis,

sakau, kasdien beprotėju, kasdien žinau vis mažiau, kasdien vis labiau tylėju, kasdien vis labiau vaikiškeju, kasdien vis labiau susigūžęs, kasdien vis labiau apsimetu, kad gyvenau, nors žinau – ne, kasdien vis labiau jungiuosi su ta nemastancia mase, su tais kūno malonumais, kurie staigiai nutrūksta, kasdien vis labiau verkiu dėl savęs, kuris nieko neturi (kuris savo gyvenimą laidoja, kuris galbūt griauia kitų gyvenimus – patetiški skamba, ar ne?), verkiu dėl savęs, gaila savęs, verkiu dėl kažko, laukiau savęs,

dienoraščiāi, kai beviltiška, kai gali be galo tuos pačius
žodžius kartoti, kai gali nusikartoti lyg būtumei visiškai
girtas ar išprotėjęs, gali nusiverkti lyg būtumei visiškai
netikėjęs, dienoraščiāi, ak, kaip beviltiška,

*phrases in my head, repeated angels, repeated days in my
hands, crying games in my heart — my Lord, who could help me?
my Lord, who...*

kas gali, kas gali,

*saulė, lietus, sentimentų šuoliai, kas gali mane užtikrinti,
kas gali mane nuskandinti, kas gali verkti dėl manęs, kas
gali,*

*nesqamongai virkauti, nesqamongai lietumi keliati,
nesqamongai virkauti, taip, tiek pat nesqamongai skambinti
kam nors kas vakara, kad patikėtum, kad patikėtum savo
beviltskiais malonumais,*

pianinas ar fortepijonas, griausmas ar niekas, rytai arba vienatvė, lietus arba kaulai, laikas arba niekas...

bijau, bet ko?

nebéra.

* * *

nosegay

a
ab
abr
abra
abrac
abrac
abracad
abracada
abracadab
abracadabr
abracadabra

1994

*aš tiek pat pavargęs, tiek pat nusiviręs, tiek pat vienišas,
kaip ir prieš daugelį metų – kaip ir prieš daugelį metų
jaučiau tuštamą lyg po egzaminu, lyg po nemigos – nes nėra,
kas manyje lapotų, kas mane įtrauktų, kas idegintų tarsį .
ugnis – gal tik mintis apie prašauistą laiką ir tai, kad
visa pračina; aš tiek sustojęs*

po keliu dienu — tēsinys, po keliu dienu, blaškytis, man,
nutyla tranki muzika, aš vaikštau iš vienos bibliotekos į
kitą, aš neberašau, aš nieko nebesuprantu, nesuprantu savo
žingsnių, muzika netylė, išsiblaivyk, kodėl tu toks,
išsiblaivyk, lietus tikriausiai artinasi, tikriausiai aš
artinuosi į neišvengiamą pabaigą, aš artinuosi, laikas bėga,
akys silpsta, regiu savo praeitį aiškiau nei anksčiau, tie
šaligatviai, tas sniegas, tos ašaros, tie balti stogai, tas
varpų gaudesys, tie kabeleliai, artyn, šalia manęs, iš manęs
tik lietaus lašas, tik rūkšas, tik staiga išstrūkstantis
verksmas, tik tas beviltiškas klūpėjimas nepadoriomis pozomis
nepadoriose vietose, žudymasis, kraujuotomis rankomis
užspaudus savo žaizdas, prisilietimai, atsitiktinumo pilnas
švelnumas, mano užsienietiškas švelnumas savo pabaigai

negalima vartoti savęs lėtiems paveikslėliams, negalima vartoti savęs pornografiniams paveikslėliams, negalima melstis prieš kažkieno lytinius organus, negalima bučiuoti savo žaidžiu, negalima glostyti pasikartojančių rankų, negalima trankyti durų į savo prakeiktą galvą ir nebegalima sustabdyti savęs, riedančio negalima lyg šaltas prakaitas tau nuo kaktos, riedančio negalima nusinaikinti

pašto dėžutės tuščios, dovanos išsiskirstytos, ilgosios
balsės užmirštos, prakeikimas toks vienišas, turiu jį
priglausti, nes kam kitam šitos gelės, kam kitam šitie
niuširę džinsai, nes kam kitam šitas sulūžęs radijas, kam
kitam šita naktis, vaizduotė, suerzinta užgesusių sapnų, nes
kam kitam jie, linguojantys lyg sausi meldai, lūžtantys nuo
kiekvieno stipresnio vėjo gūsių, nes kam kitam šitie
pasikartojimai, šitos liūdnos poetikos, šitie retoriški
šnaždesiai, nes kam kitam, būvę ir būsimi profesorai, nes
kam kitam

nusiraminsiu, kai jau per vėlu, nusiraminsiu, gal dar užteks
minutės, gal dar užteks išalkusio veido, gal užteks, gal
užteks, tik rašyti, tik saldžiai nieko negalvoti, tik
užmiršti, tik virkauti, tik stovėti, gal dar užteks užkimisio
balso, gal užteks, kad nusiramintum

lietaus daina, nelaukiau, ir naktis praėjo, nebetikiu, bet
alkanas žvaigždynas mano kraują siurbia, angies naktis, o
rytas — pilnas žebenkštyno, lietaus daina, kol gyveni, kol
žiedas.

Pasaulio lietuvių dainų šventės, įvyksiančios 1994 metų liepos 6-10 dienomis Lietuvoje,

PROGRAMA

Liepos 6 d. Vilnius

15 val. Kaimo dainininkų ir muzikantų koncertas Universiteto kiemo teatre;

Vaizduojamosios liaudies dailės parodos atidarymas Šiuolaikiniam meno centre.

17-19 val. Aukštaitijos, Žemaitijos, Dzūkijos, Suvalkijos folkloro ansamblių, liaudies meistrų subuvimas Gedimino kalno papėdėje ir Sereikiškių parke;

Karinės istorinės dainos Gedimino kalne;

Sutartinčių valanda Žemutinėje pilyje.

19.30 val. Koncertas ir vakaronė Katedros aikštėje.

Liepos 7 d. Kaunas

16 val. Iškilmingas Pasaulio lietuvių dainų šventės atidarymas prie Laisvės paminklo ir Nežinomo kareivio kapo. Eitynės į Dainų slėnį.

18 val. Dainų diena Dainų slėnyje.

Liepos 7 d. Vilnius

22 val. Ansamblių vakaro generalinė repeticija (su žiūrovais); 18 val. Pučiamųjų orkestrų paradas Senamiestyje ir koncertas Menininkų rūmų kieme.

Liepos 8 d. Vilnius

19 val. Simfoninės ir chorinės muzikos vakaras Lietuvos Operos ir baleto teatro rūmuose; 22 val. Ansamblių vakaras Kalnų parke.

Liepos 9 d. Vilnius

10 val. Šokių dienos generalinė repeticija „Žalgirio“ stadione (su žiūrovais);

18 val. Šokių diena „Žalgirio“ stadione;

21.30 val. In memoriam — Laisvės aukų ir didvyrių, valstybės ir kultūros patriarcho atminimo valanda Šv. Jonų bažnyčioje.

Liepos 10 d. Vilnius

10 val. Iškilmingos Šv. Mišios Arkikatedroje;

15 val. Eitynės iš Katedros aikštės į Vingio parką;

18 val. Dainų diena Vingio parke.

Liepos 11 d. Vilnius

11 val. Pasaulio lietuvių dainų šventės konferencija „Viena tauta — viena kultūra“.

Lietuvos nacionalinė filharmonija — europinio lygio

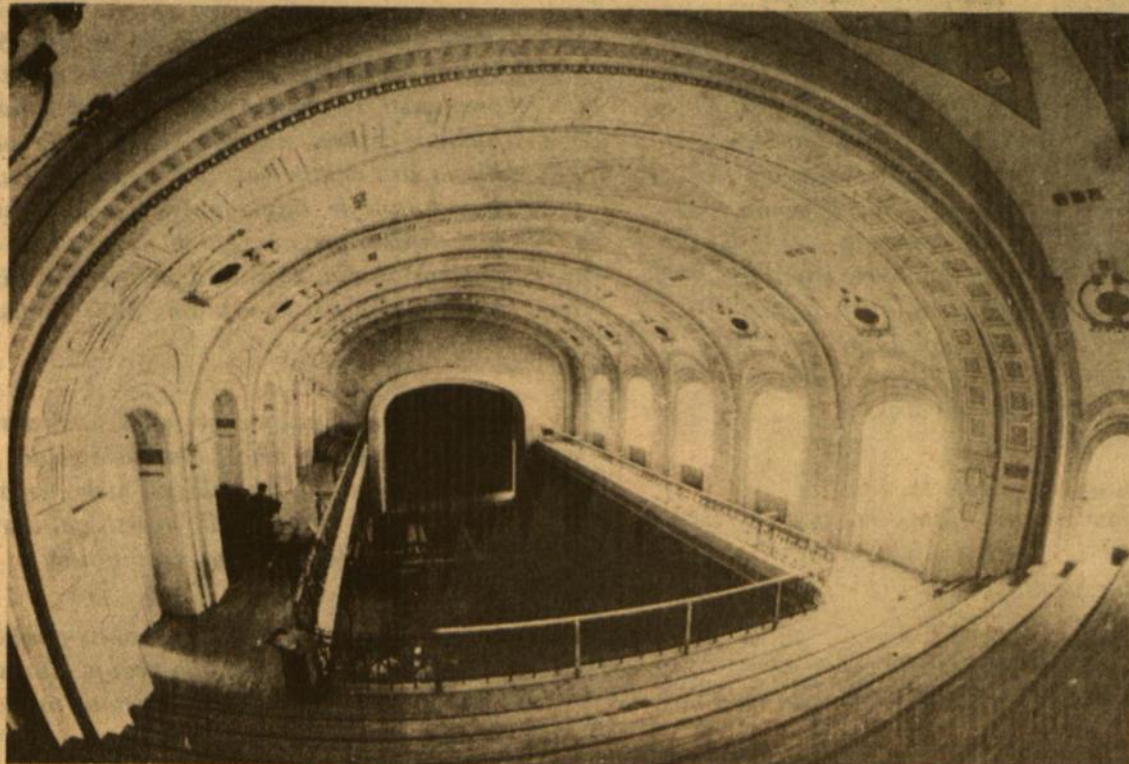
Po ilgai užsitęsios rekonstrukcijos-restauracijos pagaliau vėl atveria duris klausytojams Lietuvos nacionalinė filharmonija. Šie puošniausi fasadai rūmai Vilniaus senamiestyje, netoli Aušros vartų koplyčios, buvo pastatyti 1902 metais Vilniaus miesto savivaldybės lėšomis kaip reprezentacinė miesto salė. Čia 1905 metais vyko Lietuvių suvažiavimas, žinomas istorijoje Didžiojo Vilniaus seimo pavadinimu. 1906 metais čia buvo pastatyta pirmoji lietuviška opera „Birutė“ (muzika — Miko Petrausko, libretas — Gabrieliaus Landsbergio, dabartinio Lietuvos seimo opozicijos vadovo profesoriaus Vytauto Landsbergio senelio). Nuo 1940 metų rūmuose veikia Lietuvos filharmonija, kurios pagrindinė salė savo nuostabia akustika yra pelniusi daug pagiriamųjų žodžių iš užsienio atlikėjų. Tarp pačių geriausių salių ją mini ir Mstislavas Rostropovičius, ne kartą čia koncertavęs dar prieš pasitraukdamas iš Sovietų Sąjungos.

Filharmonijos rūmų restauraciją atliko garsi lenkų firma „Budime“. Kad nebūtų pakenkta akustikai, rūpestingai buvo siekiama išsaugoti autentiškus salės parametrus, šiek tiek padidinant tik sceną, kad joje galėtų tilpti 100 žmonių orkestras. Klausytojų patogumui šiek tiek — iki 700 — sumažintas vietų skaičius. Naujais marmuro ir aukso dekoratyviniais akcentais suteikta salės interjerui daugiau puošnumo, iškilmingumo.

— Taigi dabar Vilniuje yra, nors ir nelabai didelė, bet tikrai reprezentacinė salė, į kurią negėda kvieisti net pačius ryškiausius muzikos pasaulio žvaigždes, — sako Lietuvos nacionalinės filharmonijos generalinis direktorius Gintautas Kėvišas. Šis žmogus žino, ką sako, nes pastaruosius dvejus metus pagal kon-

trakta dirbo Monako kunigaikštystėje, privačios Monte Carlo koncertinės agentūros vadovu. Matė daug pasaulio salių, susipažino su žymiais atlikėjais. Toji tarptautinė patirtis leidžia Kėvišui teisingai vertinti ir savus — Lietuvos nacionalinės filharmonijos atlikėjus. Jie visi — ir nacionalinis simfoninis orkestras (vadovas Juozas Domarkas), ir kamerinis orkestras (vadovas Saulius Sondeckis) ir Kauno choras (vadovas — 1993 metų Lietuvos nacionalinės premijos laureatas Petras Bingelis), taip pat trys styginių kvartetai ir senosios muzikos ansamblis „Musica humana“ — yra labai gero europinio lygio, — sako Filharmonijos generalinis direktorius Gintautas Kėvišas.

Nors pastarieji metai koncertine prasme buvo sunkūs (pagrindinė salė restauruojama), tačiau

Restauruota Lietuvos nacionalinės filharmonijos salė Vilniuje

Vladimiro Gulevičiaus nuotrauka

Dainų šventė Vilniuje 1985 metais

JAV ir Kanados lietuvių dainų šventė Čikagoje 1982 metais

Jono Kuprio nuotrauka

Vokalinis tercetas „Diemedis“ Vilniuje

nepriklausomybę atkūrusi Lietuva sugebėjo užmegzti kontaktus su daugeliu užsienio agentūrų ir susilaukti tokių atlikėjų, apie kuriuos anksčiau ir svajoti niekas nedrįsdavo. Vilniaus operos teatro salėje pernai koncertavo pats Richteris. O didysis Yehudi Menuhin su Lietuvos filharmonijos Kauno choru pastatė teatralizuotą versiją Handelio oratorijos „Mesijas“. Be Lietuvos sostinės, Menuhino diriguojama oratorija su vietiniais orkestrais ir lietuvišku choru buvo atliekama Prancūzijoje, Italijoje, Ispanijoje, Suomijoje, Lotinijoje, Rusijoje, jos laukia Vokietijoje, Amerikoje, Japonijoje.

Ne tik Vilniuje, bet ir visoje Lietuvoje gerai žinomas vokalinis tercetas „Diemedis“, vadovaujamas Vilniaus konservatorijos dėstytojos Onutės Bėčiuvienės. Neseniai „Diemedis“ atšventė penkerių metų jubiliejų, ta proga Vilniaus menininkų buvo atliekama Prancūzijoje, Italijoje, Ispanijoje, Suomijoje, Lotinijoje, Rusijoje, jos laukia Vokietijoje, Amerikoje, Japonijoje.

raitene koncertuoja lietuvių poetų eilėraščių deklamuojantis Valstybinio radijo diktorius Juozas Šalkauskas.

Per penkerius gyvavimo metus paruoštos turiningos programos iš Vinco Kudirkos, Vydūno, Simono Daukanto surinktų arba parašytų dainų. Visiems „Diemedžio“ gerbėjams patiko programa „Mūsų skausmo ir džiaugsmo šalis“ bei „Sakralinė“. „Diemedis“ pirmasis Lietuvoje pradėjo rengti susikaupimo valandas bažnyčiose, po šv. Mišių, kuomet giedamos giesmės ir skaitoma religinė poezija. Žinomas chorvedys ir kompozitorius Lionginas Abarijus specialiai „Diemedžiui“ sukūrė giedotines Mišias. Daug kitų kompozitorių dedikavo savo naujuosius kūrinius „Diemedžiui“.

Dabar Lietuvoje yra daug įvairių ansamblių, estrados grupių, bet ne visiems klausytojams, o ypač vyresnio amžiaus žmonėms suprantama jų grojama muzika. Dažnai nesuprantami ir atliekami dainų žodžiai. O „Diemedis“, meilės, grožio besisemiantis iš mūsų tautos praeities, kiekvienam artimas. Vadovė Onutė Bėčiuvienė, dainininkai, deklamatoriai Juozas Šalkauskas iš scenos teigia išmintį ir tiesą, prie kiekvieno priartina lietuviškas dainas;

Dainų šventei

*Dainų dainelės, aidų aidais
Skambiai, plačiai, tvirtai, galingai
Per kalnų kalnus, miškais, laukais
Lengvai, rimtai ir sutartingai,
Į vieną giją susipyne,
Aplėkit Lietuvą — tėvynę
Skambiai, plačiai, galingai.*

*Tautos dainele, tu išlikai
Viena, kad žuvo didžiaviriai;
Kai slėgė sunkūs vargų laikai,
Tu irgi daug, oi daug prityrei;
Bet pas kaimietį ištverminga
Tu išlikai sveika, galinga,
Kad žuvo didžiaviriai.*

*Tautos dainele, tu gaivinai
Per ilgus amžius mūsų siela;
Viena budėjai, kai milžinai
Kapuos sapnavo šalį miela;
Budėjai, supdama lopšėlių,
Jaunuoli guodei ir senelių,
Tautos auklėjai siela.*

Maironis

Žodis Lietuvos dainininkams

„Ištaisais šimtmečiais atėjūnai, tačiau karas sutrukdė ir sauvalingai šeimininkaudami dalinai suardė tą taip gražiai Lietuvoje, dėjo daug pastangų, pražydušį mūsų dainos meną.“

Pražūsus audringiems laikams ir gyvenimui įstojus į šiek tiek normaliosnės vėžes, vėl dainos pradeda kaskart tvirtiau įsigalėti, ypatingai jaunuomenės jauniškos ir kilniosios sielos.

Lietuvos nepriklausomo gyvenimo sąlygos leidžia ir reikalauja, kad mūsų dainos menas būtų pastatytas ant tvirtesnio pagrindo. Jaučiasi reikalus ir matosi galimybė plačiau pastatyti ir varyti dainos kėlimo meną“.

Antanas Bružas

1924 metų Dainos dienos komiteto
sekretorius ir programos
redaktorius

Dainos šventės reikšmė

„Viskas darytina, kas vienija mus, kaippo vieningą tautą, kas žadina ir stiprina mūsų sielą vieningus jausmus. Vienybėje nesunku nujausti esamoji galybė. Vienaip mananti, vienai jaučianti tauta yra nenugalima, neuveikiama tauta.“

Ruošiamosios mūsų dainų šventės kaip tik gali geriausiai pasitarnauti šiam tikslui. Jau gerai, jeigu keli tūkstančiai dainininkų, susimetus į vieną didelį būrį, gali po viena vadovų baus užtraukti vienai jaučiamą tautos dainą; dar geriau, kai tos dainos klausosi ir gėrisi tos dainos aidais ištisi tūkstančiai klausytojų, visa tauta. Tada visu mūsų žmonių, visos tautos širdys vienodai plaka, jų sielos vienaip atjaucia. Atmintini ir neišdildomi šie momentai, kaip atmintini kurie nors kariuomenės dalyje tie bendrieji pasiryžimai, kai jos

kariai gynė savo kraštą, puolė savo priešus...

Mūsų tautos daina — tai neišsemiamas tos stiprybės šaltinis. Tad mokėkime tuo šaltiniu naudotis, pripratinkime kuo plačiau minias gėrėtis jos garsais ir sukurkime naujas lytis tai dainai plačiai pasireikšti dainos šventės, masiniuose žaidimuose ir masiniuose kūno judesiuose, pritariant mūsų dainai... Ir tos vieningos tautos daina pasidarys tiek tvirta ir galinga, jog pranyks bet koks pavojus tai tautai išnykti; ji sergės per amžius savo tautos paveldėtą turtą — tautos dainą.

Mūsų ruošiamoji dainų šventė skiria kelią tai gražiai ateitčiai. Ir mes džiaugsimės, jeigu ji praskins platesnį jai ruožą“.

Jonas Vileišis

1928 metų Dainos šventės
komiteto pirmininkas

Antano Miškinio, Jono Meko, Justino Marcinkevičiaus, Bernardo Brazdžionio, Jono Strielkūno ir kitų poezija.

Tėvynė, Motina, Gimtinė „Diemedžiui“ — pirmoji, bet jau ir paskutinė meilė. Baisi nelaimė netekti savo Tėvynės, savo pirmosios ir paskutinės meilės. Šis motyvas labai ryškiai nuskamba visose „Diemedžio“ programose. Nepabosta klausytis „Diemedžio“ dainų,

nes kaip veidrodyje tarsi pradėti regėti save, savo paties veidą, norisi būti tautiesniam, geresniam.

Onutės Bėčiuvienės vadovaujamo „Diemedžio“ klausėsi lietuviai Latvijoje, Vokietijoje, Ukrainoje, Estijoje ir kitur. Gyvuok, žydek, „Diemedi“, te-nukrenta tavo sėklėlė kiekvieno širdin!

Vytautas Masikonis